

Наукові праці Євгена Тимченка

Євген Костянтинович Тимченко (1866–1948) – народився у Полтаві, в родині чиновника. Батько службовець дав синові домашню освіту за програмою класичної гімназії, після якої у 1889–1890 рр. вільним слухачем здобував освіту на історично-філологічному факультеті в Петербурзькому університеті, але за станом здоров'я Євген Тимченко припинив навчання та залишив Петербург. У 1891 р. Євген Костянтинович переїхав до Києва, де служив в удільній конторі. У 1898 році одержав посаду помічника бібліотекаря в Київському університеті. У 1909 році вступив до Київського університету на історико-філологічний факультет, який закінчив у 1910 році. Після закінчення навчання почав викладати російську мову в середніх навчальних закладах та Вищих жіночих курсах. 1916 року евакуювався до Ростова, де організував товариство «Просвіта». Від нього 1918 року був делегований до Центральної Ради.

Життєпис проф. Є. К. Тимченка.

(Складений їм самим).

Євген Константинович Тимченко народився в Полтаві 27 жовтня 1866 року. Одержав домашню освіту в обсязі класичної гімназії. Від 1885 до 1889 р. був вільним слухачем С.-Петербурзького університету, на історично-філологічному факультеті. На початку 1889 року через занепад здоров'я мусів перервати всякі заняття й покинути Петербург. З 1891 до 1892 року служив у Києві в офіції Удільн. В 1893 р. переїхав до Чернігова на службу в Губерніяльний Земський Управі. В 1894 р. був запрошений від Редакції „Кіевской Старини“ на опрацювання матеріалів для українського словника. Редагування словника закінчив в 1898 році. Цей словник з вимог редактора „К. С.“ був зредагований в російським правопису і пізніше на пропозицію Російської Академії Наук був переведений на український правопис. Цю роботу вже завершив Б. Грінченко, подававши нові матеріали. Під редакцією Б. Грінченка він і був виданий. Протягом 1897—1899 року Є. К. Тимченко видав „Русско-малоросійській словарь“. Назва „малоросійській“ поставлена з вимог цензури. В 1898 році одержав він посаду помішника бібліотекаря в університеті Св. Володимира. В 1901 році з доручення редакції „Кіевской Старини“ приступив до збирання матеріалу й оброблення словника писаної української мови пам'ятників XIV—XVIII вв. Цей словник разом із словником сучасної мови було подано на Костомарівську премію в Рос. Академію Наук в 1906 р. В 1907 р. видав він „Українську граматiku“. В 1909 році, щоб кваліфікувати свої знання і мати змогу цілком віддатись науковій і педагогічній діяльності, залишив службу в бібліотеці і поступив дійсним студентом до Київського Університету. Того ж року на про-

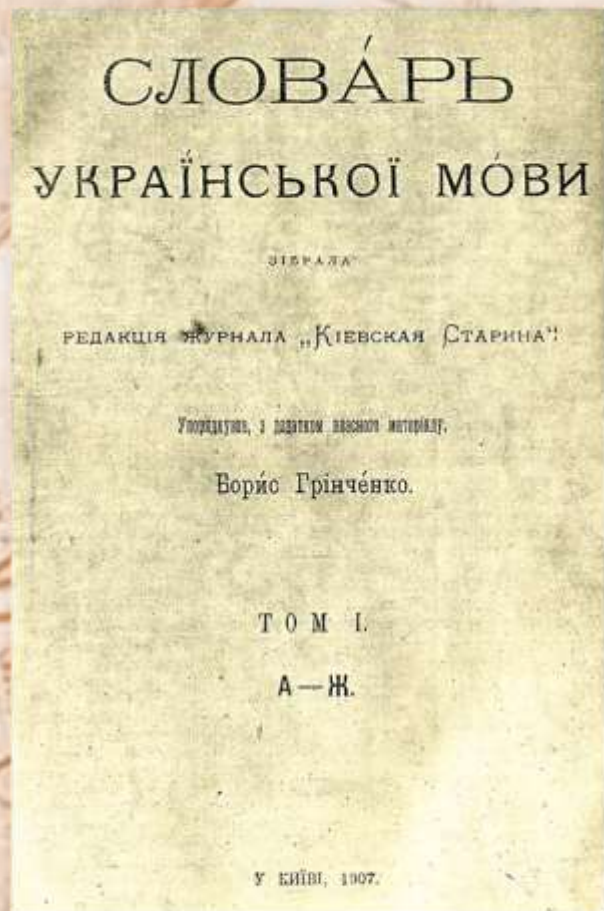
Євген Костянтинівич брав участь у заснуванні Української академії. Автор багатьох праць із фонетики, граматики, лексики, лексикографії, діалектології та історії української мови. З 1930 по 1933 роки працював у відділі історії української мови Інституту мовознавства ВУАН. Звільнений за «участь у контрреволюційній діяльності СВУ». Безпідставно заарештований 1938 р. Належність до контрреволюційної організації заперечив, але визнав свої «націоналістичні» погляди. 1939 р. засуджений на 5 років заслання до Красноярського краю. 1943 р. повернувся до Києва, з 1944 р. – старший науковий співробітник Інституту мовознавства АН УРСР. Помер Євген Тимченко 22 травня 1948 року.

Тимченко, Є. Життєпис проф. Є. К. Тимченка : (Складений їм самим).
Записки історико-філологічного відділу УАН. 1919. Кн.1. С. LC-LCI.

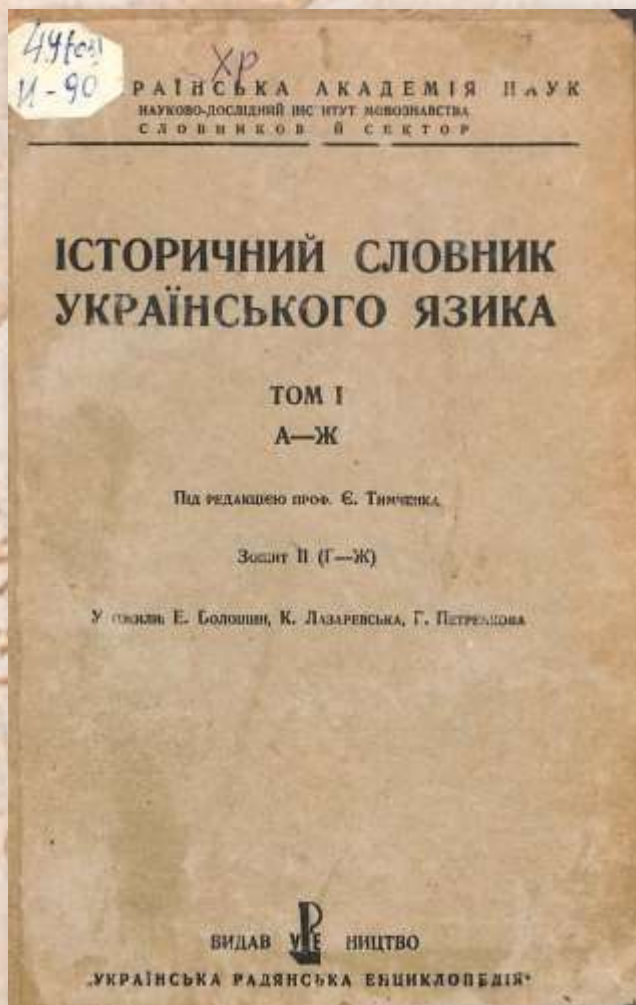
«Програма до збирання діалектичних одмін української мови» — це визначна пам'ятка українського мовознавства, опублікована у 1909 році, авторами якої є видатні лінгвісти Костянтин Михальчук та Євген Тимченко. Вона заклала наукові підвалини для системного та типологічного дослідження українських говорів.

Михальчук К., Тимченко Е. Програма до збирання діалектичних одмін української мови. Київ : Видання Укр. Наук. Т-ва в Києві, [1909]. (Друк. 1-ої Київ. Друк. Співки). II, 202, IV с.

У 1894 році редакція «Київської Старини» запросила Євгена Тимченка на опрацювання матеріалів для українського словника. Редагування словника в російській правописі було закінчене в 1898 р.

Словарь української мови. Т. 1. А–Ж / зібрала редакція жур. «Київ. Старина» ; упорядкував, з додатком власного матеріалу Борис Грінченко. У Києві : [Друк. Акційного т-ва Н. Т. Корчак-Новицького], 1907. XXXIX, 494, [1] с.

«Історичний словник українського язика» — це фундаментальна, хоча й незавершена академічна праця, що охоплює лексику книжної української мови XIV–XVIII століть із приблизно 400 пам'яток староукраїнської писемності.

Історичний словник українського язика. Т. I : А-Ж, зошит 2 (Г--Ж) / під ред. Є. Тимченка. Харків ; Київ : Українська Радянська Енциклопедія, 1932. 529–947 с. (Всеукраїнська Академія Наук : науково-дослідний інститут мовознавства, словниковий сектор).

Словянська одність і становище української мови в словянській родині

В „Revue des études slaves“, новім органі, що має завданням надавати в стислій формі вислади результатів наукових дослідів в царині слов'янства, А. Мейєр присвятив артикула питанням словянської одності¹⁾. Він виходить з założenia, що гадає (postulans) етнічної одності, що її дається спостерігати в Європі, власне одності мовної, більш або менш приблизній і коли мова, скажемо, за етнографією Литви або Польщі, то о скільки ці вирази мають сенс, від них розуміють побшири де тло людності повинне говіром типу литовського або польського. Такі вирази, як „раса“ в данім випадку тільки матеріалізують лінгвістичний факт, нічого не додаючи до однієї реальності, агаючі до спостереження, реальності лінгвістичної. Слов'янами звучать ті народи, що живають слов'янським говіром.

Найчастіше одність мовна буває в тім разі, коли нації відчувають спорою одність. Вони дали себе творити спільний язык цілілізаций. Так, нал польського говірзани кадається язык писаний, що нині в традіцію з XIV віку, прагнєть як орган польської нації і в кінцевім явилось її розумним виявленням національної одності. Так само понад говірзани литовським підносились спільний литовський язык, що уконститувався тільки в XIX віці, але вже причислявся до того, щоб дати націю, що жила литовським говіром, почуття формування окремої нації. Висні плші чинили лінгвістичні впливи відчувати тільки лінгвісти і мають вони обмежену реальну вартість (efikasij).

Що до слов'янської одності, то хоч би як її відчували люди слов'янської мови і хоч би як вона була тісна з лінгвістичного погляду, вона мало має активної сили, і сказала її вартість слаба. В чому в криється причина цього контрасту? Добре знаємоши одності слов'янської Мейєр бачить у двох фактах. Перш, в тім, що слов'яне розійшлись в кобоні розширюючи мовну одність слов'янства ще третина і VIII віці, найш ери вишати з того, що імена Крел Карла Великого запозичили в різних слов'янських языках в розумі „король“ и тавий соссіб, що дифтонг жг (og в слов'янській) має там жорітальне транзугування og перед шлагетичною, тавє, яким його показується для спільно-слов'янських сав в коннї діалектї русь, хорват, серб, хорват, польськ. Крїл. Певна інновація цього роду підказує, що людності слов'янського языка вживали певну мовну одність в епоху Крела Великого. І справді, слов'янський язык перших переказує в IX віці, не вважачи на характерні діалектні відмінї, що о стільки близький до типу спільно-слов'янського, що беручи до уваги ці діалектні відмінності, жадній і легко озвнєти, цей язык прагнєть айгвастам як вигідний субститут спільно-слов'янського языка, що не зафіксованого на письмі. Інші слов'янські типи, що вима від XI або XII віку, подіють пізніший стан розвитку і диференцій, але вони так по-

Текст праці входить до класичної спадщини українського мовознавства та видавався у хрестоматіях з історії української мови.

Тимченко, Є. Словянська одність [єдність] і становище української мови в словянській родині. Україна : наук. трьохмісяч. українознав. 1924. Кн. 3. С. 3-9.

**Переклади
Євгена Тимченка**

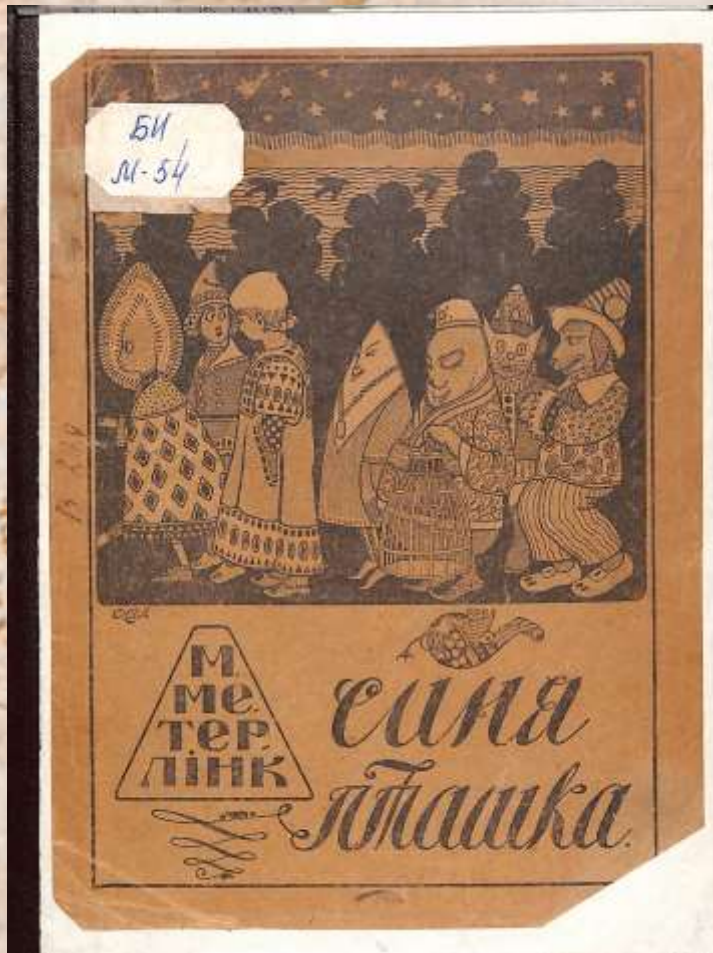
«Калевала» (карело-фінський народний епос) – найважливіша перекладацька праця Тимченка. Йому належить перший повний переклад цього епосу українською мовою (виданий у Львові 1901 року; перевидання – Київ, 1928)

Калевала : фінська народня епопея / [авт. передм.], повний переклад Е. Тимченка. Львів : Накладом укр.-руської Видавничої Співки , 1901. 352 с.

Калевала : фінська народня епопея / [авт. передм.], повний переклад Є. Тимченка. Вид. 2-ге, виправлене. [Київ] : Держ. Вид-во України, 1928. 301 с.

Євген Костянтинович був поліглотом, знавцем багатьох мов – зокрема санскриту, грецької, латинської, німецької, французької, італійської, англійської та фінської.

Метерлінк, М. Синя пташка : феєрія в пяти діях і десяти малюнках / Моріс Метерлінк ; переклад Є. Тимченка. Київ : Видавн. Т-во «Криниця», 1918. 79 с.

Байрон, Г. Каїн : містерія / Г. Байрон ; переклад Є. Тимченка, [вступ.] ст. П. Филиповича. Київ : Слово, 1925. 123 с.

Відділ рідкісних і цінних видань

вул. Соборна, 73, IV поверх

Телефон: +38 (0432) 67-34-55

E-mail: ric@library.vn.ua